

все слід враховувати: сутнісні характеристики елементів грошових потоків вугільних шахт; ступінь, періодичність і характер впливу кожного елемента грошових потоків на процес генерування їх загальних обсягів; стабільність джерел формування коштів і пріоритетність напрямів їх використання.

Таким чином, розподіл сукупності елементів грошових потоків за ступенем впливу на процеси надходження і використання коштів, створює можливості цілеспрямованого аудиту кожного із елементів для створення умов сталого функціонування вугільних шахт, грошових потоків поліпшення ефективності перевірки за виконанням планів грошових потоків, обґрунтованості аудиторських висновків (звітів), оцінки стану фінансової рівноваги, реалізації стратегій управління грошовими потоками. Подальші дослідження слід спрямувати на удосконалення методики аудиту грошових потоків вугільних шахт в умовах нестабільності.

Список використаної літератури:

1. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эль-га, 2003. – 246 с.
2. Гусев Ю. А. Контроль за денежными потоками угольных шахт в процессе реализации инвестиционных проектов / Ю. А. Гусев, В. А. Харченко // Старопромыш. регионы Западной і Восточной Европы в условиях интегр.: Сб. науч. труд. – Донецк: ДонНУ, 2011. – С. 273–276.
3. Ван Хорн. Основы управления финансами / Ван Хорн: пер. с англ. Я. В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 799 с.

*Стасишин Т.Г., магістрант ТНЕУ,
науковий керівник: к.е.н., доцент Романів С.Р.*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах ринку відносини щодо розрахунків між підприємствами, підприємствами і банками, які їх обслуговують, докорінно змінюються і перетворюються у відносини рівних господарських партнерів. З переходом на роботу за принципами самофінансування ліквідується надмірна регламентація розрахунків, розширюються права підприємств – їм надається можливість самостійного вибору форм і порядку розрахунків, здійснюється уніфікація порядку розрахунку за окремі види продукції, вводиться черговість платежів, передбачається, що банк може визнати підприємство неплатоспроможним.

Розвиток господарських зв'язків в умовах ринку значно розширяє кількість користувачів облікової і звітної інформації. Сьогодні ними є не тільки працівники управління, безпосередньо пов'язані з підприємництвом, але і зовнішні користувачі, які мають прямий фінансовий інтерес: банки – при прийнятті рішення про надання кредитів, постачальники – при укладанні договорів на постачання товарно-матеріальних цінностей; інвестори, засновники, акціонери, яких цікавить рентабельність вкладеного капіталу і можливість отримання доходів (дивідендів).

Тому достовірне відображення в системі обліку інформації про стан дебіторської та кредиторської заборгованості має винятково важливе значення, оскільки від цього залежить фінансова стійкість підприємства; ефективність здійснення контролю за станом платіжної дисципліни, а також якість проведення економічного аналізу. Слід зазначити, що внаслідок цього дебіторська і кредиторська заборгованість завжди були і є в центрі уваги науковців та бухгалтерів-практиків.

Зауважимо, що термін «кредиторська заборгованість» або «зобов'язання» використовується для характеристики взаємовідносин господарюючого суб'єкта з фізичними та юридичними особами в процесі здійснення виробничої діяльності, а виникнення будь-яких фінансових відносин передбачає виникнення кредиторської заборгованості. Функціонуючі підприємства завжди мають в пасиві балансу меншу чи більшу частку позиченого капіталу, оскільки власного не вистачає для розширення масштабів виробництва. Залучений в оборот підприємства капітал має назву зобов'язань [93, С.482].

При цьому внутрішня кредиторська заборгованість характеризує найбільш короткостроковий вид займаних коштів підприємством, які формуються ним за рахунок внутрішніх джерел. Нарахування коштів за різними видами цих рахунків проводяться підприємством щоденно (в ході здійснення поточних господарських операцій), а погашення зобов'язань по цій внутрішній заборгованості – у встановлені строки в діапазоні місяця. Так як з моменту нарахування засоби, які входять в склад внутрішньої кредиторської заборгованості, вже не є власністю підприємства, а лише використовуються ним до настання строку погашення зобов'язань, по своєму економічному змісту вони є різновидом позикового капіталу.

Слід зазначити, що внутрішня кредиторська заборгованість(далі – ВКЗ) характеризується такими основними ознаками:

- ВКЗ для підприємства є безкоштовним джерелом використовуваних займаних коштів;
- розмір ВКЗ, виражений в днях її обороту, впливає на тривалість фінансового циклу підприємства;

- величина ВКЗ знаходиться у прямій залежності від обсягу господарської діяльності і в першу чергу – від обсягу виробництва та реалізації продукції;
- прогнозована величина ВКЗ носить лише оціночний характер;
- величина ВКЗ за окремими її видами і по підприємству в цілому залежить від періодичності виплат (погашення зобов'язань) нарахованих коштів [1, С.582-583].

Вищеперераховані особливості ВКЗ необхідно враховувати в процесі управління нею. При цьому управління ВКЗ має диференційований характер, який визначається її видами. Основними видами ВКЗ як об'єкта управління на підприємстві є: заборгованість по оплаті праці; заборгованість по відрахуваннях у позабюджетні фонди; заборгованість по перерахунку податків у бюджети різних рівнів; заборгованість по перерахування внесків на страхування майна підприємства; заборгованість по перерахування внесків на особове страхування персоналу; заборгованість по розрахунках із дочірними підприємствами; інші види нарахувань в складі ВКЗ.

Слід зауважити, що політика управління залученими ресурсами представляє собою частину загальної фінансової стратегії, суть якої полягає в забезпеченні найбільш ефективних форм і умов залучення позикового капіталу з різних джерел у відповідності з потребами підприємства.

Враховавши основну мету управління ВКЗ підприємства (а саме забезпечення своєчасного нарахування і виплати коштів, що входять в її склад), узагальнимо наступні етапи управління ВКЗ:

- 1) аналіз ВКЗ підприємства за минулий період (основною метою аналізу є виявлення потенціалу формування позикових фінансових засобів підприємства за рахунок цього джерела);
- 2) визначення складу ВКЗ підприємства на перспективу (встановлюється перелік конкретних видів ВКЗ із врахуванням нових видів господарських операцій);
- 3) встановлення періодичності виплат за окремими видами ВКЗ (по кожному виду ВКЗ встановлюється середній період нарахування коштів з моменту початку цих нарахувань до здійснення їх виплат);
- 4) прогнозування середньої величини нарахованих платежів за окремими видами ВКЗ (таке прогнозування здійснюється двома способами: методом прямого розрахунку і статистичним методом на основі коефіцієнтів еластичності);
- 5) прогнозування середньої величини і розміру приросту ВКЗ по підприємству в цілому (середня величина ВКЗ по підприємству в цілому визначається шляхом сумування прогнозованого середнього її розміру за окремими видами цієї заборгованості);

- 6) оцінка ефекту від приросту ВКЗ підприємства у майбутньому періоді (цей ефект полягає у скороченні потреби підприємства в залученні кредиту і витрат, пов'язаних з його обслуговуванням);
- 7) забезпечення контролю за своєчасністю нарахування і виплати коштів в розрізі окремих видів ВКЗ (нарахування цих коштів контролює бухгалтерія за результатами здійснення окремих господарських операцій підприємства) [1].

Важливим напрямом забезпечення ефективного управління кредиторською заборгованістю на підприємстві є її аналіз і внутрігосподарський контроль. Доцільно зазначити, що одним із напрямків управління кредиторською заборгованістю, що сприятиме зменшенню її величини має стати посилення контролю за нею, створення на кожному підприємстві спеціальних підрозділів. При цьому на великих підприємствах це можуть бути управління з проблемної кредиторської заборгованості, а на середніх і малих – спеціальний відділ.

Відзначимо, що структуру, завдання та функції управління (відділу) визначає кожне підприємство самостійно, виходячи з особливостей своєї діяльності. На нашу думку, основними функціями відділу управління кредиторською заборгованістю на підприємстві є: **облікова** (відділ здійснює облік кредиторської заборгованості); **аналітична** (забезпечення постійного аналізу структури проблемної кредиторської заборгованості, розроблення і подання на розгляд керівництву пропозицій щодо її зменшення); **контрольна** (відділ має постійно контролювати виконання фінансових планів у частині погашення кредиторської заборгованості підприємства).

До основних завдань відділу управління кредиторською заборгованістю слід віднести такі: ведення обліку проблемної кредиторської заборгованості підприємства; розроблення схем здійснення розрахунків із погашення проблемної кредиторської заборгованості підприємства; проведення реструктуризації заборгованості підприємства; координацію взаємовідносин із кредиторами і дебіторами підприємства з метою уникнення стягнень ними заборгованості примусово; розроблення методичних підходів до оптимізації використання проблемних боргових зобов'язань; контроль за виконанням фінансових планів за місяць і квартал у частині погашення зовнішньої дебіторської заборгованості підприємства [2].

Проте відділ управління кредиторською заборгованістю зможе реалізувати поставлені перед ним завдання і виконати свої функції при наданні йому відповідних прав, а саме: безперешкодне отримання від керівництва структурних підрозділів господарюючого суб'єкта та його дочірніх підприємств необхідної інформації про дебіторську і кредиторську заборгованості; розроблення і подання керівництву підприємства проектів розпоряджень, які належать до сфери діяльності відділу управління кредиторсь-

кою заборгованістю; здійснення листування із підприємствами на щодо проблем дебіторської і кредиторської заборгованостей та ін.

Слід зазначити, що персональна відповідальність за виконання функцій відділу управління кредиторською заборгованістю має бути покладена на його начальника, а працівники відділу несуть відповідальність за виконання своїх професійних обов'язків відповідно.

Список використаної літератури:

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А.Бланк. – К.: Ника-Центр, 2001. – 592 с.
2. Волинець Р.О. Управління кредиторською заборгованістю / Волинець Р.О. // Фінанси України. -2001. -№7.-С.23-27.
3. Пушкар М.С. Фінансовий облік: [підручник] / М.С.Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628 с.

*Тимчук О.І., магістрант ТНЕУ,
науковий керівник: к.е.н., доцент Романів С.Р.*

СУЧАСНИЙ ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ЕКОНОМІЧНОЇ СУТІ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

Праця – це складне і багатоаспектне явище, яке відіграє в житті суспільства і людини важливу роль. Праця – це свідомо, доцільна діяльність людей, спрямована на створення матеріальних і духовних цінностей; це першооснова і необхідна умова життя людей і суспільства.

Деякі дослідники ототожнюють працю з робочою силою, а інші – розмежовують ці поняття. Останні розмежовують робочу силу як здатність до праці, тобто тією сукупністю фізичних, розумових, духовних здібностей людини, завдяки яким вона здатна працювати. Отже, об'єктом купівлі-продажу на ринку праці є власне праця або робоча сила людини.

На даному ринку взаємодіють також особливі суб'єкти купівлі-продажу, існує специфічний характер взаємозв'язку між ними, особливий спосіб використання незвичного товару – праці (робочої сили), особливі способи і методи його оцінки. Якщо, зокрема, на споживчому ринку продавець і покупець здійснили угоду купівлі-продажу товару і розійшлися, можливо на завжди, не цікавлячись подальшою долею один одного, то на ринку праці покупець і продавець цього специфічного товару не розлучаються до кінця угоди. Продавець робочої сили віддає свою працю поступово, а покупець робочої сили контролює працю першого. Формою оцінки праці, її ціни виступає заробітна плата.